

УДК 331.546:796.075

СУЧАСНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Світлана КРИШТАНОВИЧ

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри економіки, менеджменту
та готельно-ресторанного бізнесу,
Львівський державний університет
фізичної культури

© Криштанович С., 2017

Ключові слова: модель, професійна компетентність, менеджер, фізична культура, спорт, моделювання, принципи, наукові підходи.

У статті проаналізовано та обґрунтовано процес розробки моделі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту. Досліджено моделювання як процес, який відображає спосіб вивчення об'єктів для моделі майбутніх спортивних менеджерів. Розроблено структурну модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту, в основу якої покладено чотири блоки – це методично-цільовий, предметно-змістовний, процесуальний та діагностично-результативний.

Постановка проблеми. Час не стоїть на місці, він висуває нові вимоги до сучасного менеджера фізичної культури і спорту, і завдання вищої школи полягає у готуванні конкурентоспроможних фахівців спортивної галузі, здатних творчо мислити та приймати правильні рішення в тій чи іншій професійній ситуації і, безумовно, мати сформовану професійну компетентність. Для виконання цього важливого завдання необхідно концептуально змінювати застарілу модель формування фахівця у ВНЗ, акцентуючи увагу на методологічних підходах та принципах формування його як менеджера фізичної культури і спорту. На жаль, не було запропоновано єдиної універсальної моделі щодо визначення методології здійснення професійної підготовки спортивних менеджерів.

Аналіз наукових праць. Незважаючи на здобутки науковців, процес розробки моделі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту залишається малодослідженим. Так В. Штоффа, А. Уймова, В. Маслов наголошували, що модель має відображати сутнісні ознаки досліджуваного об'єкта, характеризувати систему в єдності й взаємодії всіх її основних елементів, передбачати й прогнозувати результати її по-

дальшого розвитку, виконуючи тим самим інформаційну й евристичну функції, вона має бути не тільки засобом отримання нових знань про об'єкт, але й засобом їх фіксації. Крім того, В. Валієва вважала, що зміст моделі має полягати у виявленні актуальних і перспективних завдань навчально-виховного процесу, вивченні й науковому обґрунтуванні умов можливого зближення між імовірними, очікуваними й бажаними змінами у формуванні готовності студентів ВНЗ. Зважаючи на це, В. Абрамова наголошувала, що важливо створити таку модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, яка б сприяла володінню ними всією сукупністю компетенцій і результатом якої б стала їх професійна компетентність.

На думку Л. Іванової, при розробці моделі професійної підготовки майбутніх спеціалістів фізичної культури і спорту слід виходити з кінцевої мети їх підготовки на сучасному етапі розвитку вищої освіти та підкреслювала, що «ця модель повинна представляти собою систему, яка складається з окремих, взаємопов'язаних між собою елементів (мети, завдання, змісту, структури, форм і методів професійної підготовки)» [6, с. 89-93]. Е. Вільчковський наголошував, що важливе місце в моделі фахівця фізичної культури і спорту має займати «визначення змісту й структури його професійної діяльності, обсяг виконуваних ним функцій; рівень вимог до кожної з них, до знань, умінь і навичок, які необхідні для повноцінного виконання професійних обов'язків» [5, с. 304].

Науковець В. Магін пропонував розглядати модель системи професійної підготовки спеціалістів з фізичної культури і спорту на основі інноваційних технологій. Питання модульної оптимізації процесу підготовки спортивних менеджерів було розглянуто в праці Д. Бордуліна. Дослідник Б. Шустин розглянув особливості прогнозування в системі спортивної підготовки фахівців. В. Наумчук намагався обґрунтувати модель професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури в проце-

сі їх самостійної роботи. Але питання щодо моделі формування професійної компетенції майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту у ВНЗ і дотепер залишається відкритим, що й зумовило актуальність даного дослідження.

Мета статті – розробити модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту, яка удосконалисть систему їх підготовки у ВНЗ, що сприятиме цим фахівцям бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Виклад основного матеріалу. Модель – це штучна система, зазначається у філософському енциклопедичному словнику, яка відображає з певною точністю властивості об'єкта, що досліджується. Також її розглядають як уявну або матеріально реалізовану систему, що відображає або відтворює об'єкт дослідження та сприяє отриманню нової інформації про цей об'єкт [9]. В інших словниках поняття «модель» визначається як зразок, який відтворює й імітує будову та дію будь-якого об'єкта та використовується для набуття нових знань про об'єкт [4]. У психолого-педагогічній літературі поняття «модель» визначається як «схема для пояснення якогось явища або процесу» [3].

Ми взяли до уваги модель особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, запропоновану Л. Суценок, яка охоплює три основні компоненти: когнітивний, функціональний і діяльнісний. До першого компонента моделі відносились види професійних знань, які мав набути майбутній фахівець, а саме: філософські, методологічні, історичні, теоретичні, технологічні, валеологічні та управлінські. Другим компонентом моделі, на її думку, мали виступати такі види професійних функцій, які мав навчатися виконувати майбутній фахівець фізичного виховання, а саме: світоглядну, інструментальну, інноваційну, комунікативну, мотиваційну, цілепокладання. Третій компонент запропонованої моделі мав містити види професійної діяльності, такі як: освітянську, діагностич-

ну і організаційну [8, с. 214–215]. Отже, під моделлю формування професійної компетентності майбутнього менеджера фізичної культури і спорту, на нашу думку, слід розуміти професійні, креативні і особистісні якості професіонала, що визначають його здібність працювати в умовах ринкових відносин і досягати результатів, які будуть адекватні вимогам суспільного прогресу.

Процес розробки моделі диктував необхідність обґрунтування її структурної побудови, вивченням її складових, які реально існують та визначають особливості професійної підготовки майбутніх фахівців. Під час розробки моделі, як зазначала Н. Ничкало, необхідно брати до уваги те, що вона має складатися з урахуванням єдності мети, завдань, різних видів діяльності, організаційних форм, вимірів функціонування системи загалом та її окремих її підсистем. Тому розробка моделі професійної компетентності майбутнього менеджера фізичної культури і спорту має складатися з послідовних етапів, а саме: конструювання моделі, її оптимізація, прийняття рішення про її реалізацію.

Для розробки моделі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту необхідно використати основні вимоги щодо її моделювання. Моделювання як процес має відображати спосіб вивчення об'єктів для моделі майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту, яка має сприяти формуванню професійної діяльності та особистості фахівця.

Зокрема, відомий учений С. Батишев розглядав моделювання як опосередковане дослідження об'єкта, за якого вивчається не тільки сам досліджуваний об'єкт, що цікавить дослідника, а й допоміжна система, що виступає в матеріальній або абстрактній формі й відображає інші внутрішні й зовнішні функціональні зв'язки об'єкта. Вітчизняний учений В. Омеляненко розглядав поняття «моделювання» як систему дій, яка гарантує достеменно засвоєння або розуміння модельованих особливостей, зв'язків та відношень пізнава-

ного видозмінного об'єкта (природного чи соціокультурного). В. Пікельна, досліджуючи процес моделювання, наголошувала, що його сутністю має бути реалізація методу пізнання, який забезпечує вивчення загальних закономірностей майбутньої моделі, яка має допомогти пояснити накопичені факти навіть тоді, коли ще немає розробленої теорії. А головними складником процесу моделювання, стверджувала вона, є об'єктивна аналогія та максимальне наближення до оригіналу. Тому, на нашу думку, методологічні основи моделювання мають полягати в тому, що: моделювання – це процес і метод пізнання, що гарантують дослідження загальних закономірностей, які завдяки моделі можуть пояснити накопичені певні явища ще до розроблення теорії; процесу моделювання властивий загальний характер, оскільки можна моделювати все (від простого до складного); розроблення та вдосконалення теорії моделювання взаємопов'язані з розвитком теорії систем, адже конструювання удосконалених об'єктів можливе, якщо будь-яку систему розглядають як модель; кожна модель – це система, яка має свою структуру та функції, а саме: систематизуючу, дослідницьку, навчальну, нормативну, інтерпретуючу, критеріальну, прогностичну, психологічну тощо; важливими елементами моделі має бути об'єктивна аналогія до відображення оригіналу, що не заважає моделювати теорії, гіпотези, закони (все те, що має структуру).

Зі свого боку Т. Забкова зазначала, що моделювання повинно виконувати такі функції: теоретичну, як специфічний образ (моделі) дійсності; практичну, як знаряддя або інструмент наукового експерименту; формуючу, оскільки модель є прообразом майбутнього стану. Імпонує визначення поняття «моделювання», яке запропонував О. Савченко. Він акцентував увагу на необхідності застосування методу моделювання в педагогіці, бо така модель формує нові знання без зайвих експериментів і розглядає цей феномен як своєрідний метод дослідження об'єктів за допомогою їх

моделей-аналогів; побудову й вивчення моделей існуючих і спеціально сконструйованих явищ і предметів [7, с. 358–359]. Слід зазначити, що методологічною підставою моделювання виступали теоретичні положення системного підходу. Оскільки будь-яка педагогічна модель – це своєрідна педагогічна система, яка повинна мати окреслені ознаки процесу: мету, принципи, методи, функції та компоненти.

Визначальним принципом моделювання є збереження структурно-функціональної відповідності між модельованим об'єктом і моделлю. До основних методологічних принципів моделювання Л. Капченко, Н. Клокар, О. Козирева, Є. Лодатко, О. Рогова віднесли такі: принцип цілеспрямованості та підпорядкованості визначеній меті; ієрархічної взаємообумовленості й узгодженості; реальності виконання; конкретності; передбачуваності; зворотного зв'язку стосовно стану досягнутого результату; функціонально-логічної структуризації системності; суперечливості (єдність інтуїтивно-змістового та формального методів вивчення об'єкта); наочності; визначеності; об'єктивності; концептуальної єдності аксіоматичного та змістовно-екзистенціального аспектів; інформаційної достатності.

Отже, моделювання дає змогу інтерпретувати знання, перевіряти на практиці висунуті припущення та концептуальні положення щодо майбутньої моделі. Моделювання в контексті підготовки моделі професійної компетентності майбутнього менеджера фізичної культури і спорту потребує визначення мети, планування і пошуку шляхів реалізації його майбутньої професійної діяльності. Як творчий цілеспрямований процес моделювання має бути спрямованим на те, щоб з його допомогою визначалась організаційна спрямованість майбутньої моделі професійної компетентності майбутнього менеджера фізичної культури і спорту, забезпечувалось її ефективне функціонування на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти України.

Проведене дослідження вищезазначених праць допомогло з'ясувати, на основі

яких моделей можемо запропонувати модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту та наскільки вона має відповідати сучасному рівню наукового розуміння щодо суті компетентності цих фахівців. Слід зазначити, що різні моделі компетентності еволюціонували та в процесі набуття компетентності кожним фахівцем сприяли тому, щоб він став не пасивним її «одержувачем», а активним її учасником і носієм відповідальності за свої дії згідно з компетенціями. Для кожного фахівця модель могла бути різною на підставі його практичного досвіду. Оскільки моделі одного типу не заміщували моделі іншого, тому для розробки моделі професійної компетентності майбутнього менеджера фізичної культури і спорту необхідно враховувати засади існуючих теоретичних моделей компетентності, які ґрунтуються на різних теоріях навчання, та доповнити компоненти, які б відповідали сучасним вимогам ринку праці.

Аналізуючи розглянуті вимоги формування моделі професійної підготовки майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту та беручи до уваги процес оновлення вищої освіти, ми зробили висновок, що сучасна модель формування їх професійної компетентності має охоплювати систему компонентів, які будуть об'єктивно доносити інформацію про мету, зміст, характер і результат їх професійної діяльності.

Методологічною основою розробленої моделі був системний підхід до аналізу, досліджень явищ і тенденцій у сфері фізичної культури і спорту. Основні положення системного підходу конкретизувались відповідно до процесу формування професійної компетентності спортивних менеджерів з огляду на теорію діяльнісного підходу.

Важливим компонентом формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту запропонована модель передбачає формування методологічних основ професійної компетентності, що складається з визначених компетентностей: методичної, соціально-психолого-педагогічної, спеціальної, ди-

дактичної, управлінської, інформаційної, комунікативної, рефлексивної, науково-дослідницької й загальнокультурної. У моделі визначено змістове наповнення, розкрито значення, особливості та критерії оцінювання кожної компетентності.

При розробці даної моделі ми виходили зі *структурно-функціонального підходу* й прагнули, щоб усі складові означеної моделі мали вихід на змістовно-технологічне забезпечення процесу формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту.

Реалізація *ресурсного підходу* в даній моделі спрямована на визначення структури професійної компетентності менеджерів фізичної культури і спорту, формування професійно важливих якостей, потреб, навичок, умінь, що дасть змогу суттєво інтенсифікувати процес становлення та розвитку майбутнього фахівця у сучасному освітньому середовищі.

Суб'єктно-орієнтований підхід орієнтує на реалізацію спортивним менеджером активної суб'єктної сутності, опанування ним нового індивідуально-суспільного досвіду, що безпосередньо буде стимулювати подальший його професійний розвиток, здійснювати свою професійну діяльність з урахуванням вимог сучасного ринку праці і роботодавців.

Диалогічний підхід визначає можливість постійного розвитку, самовдосконалення майбутнього спортивного фахівця у процесі його професійної підготовки, потреба в яких зумовлена взаємозалежністю і тісним взаємозв'язком із суб'єктами навчального процесу.

У рекомендованій моделі процес формування професійної компетентності майбутніх спортивних менеджерів та їх готовності до професійної діяльності подається як послідовний розвиток і «накопичення» необхідних навчальних результатів шляхом реалізації *мотиваційного, особистісно-рефлексивного, стимулювального, базово-змістовного і коригувального підходів*, що забезпечує сепарацію студентів спеціальності «Спортивний менеджмент» на чотири рів-

ні: високий, достатній, середній та низький. Для останнього рівня, як свідчить проведене нами анкетування студентів спортивних вишів, характерним є нейтрально пасивне ставлення до своєї майбутньої професійної діяльності, а це, на нашу думку, може слугувати підставою для відрахування студента з цієї спеціальності або для пропозиції навчання за спеціальністю «Фізичне виховання» та іншими, які йому імпонують.

Структурну модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту подано на *рис.* В її основу покладено чотири блоки, які побудовані в спіральній, пірамідальній, лінійній формах і дають уявлення про різні аспекти процесу формування професійної компетентності, а саме: *методично-цільовий, предметно-змістовний, процесуальний та діагностично-результативний.*

Наголосимо, що реалізація вимог, зазначених у цих блоках, диктує необхідність застосування основоположних принципів щодо процесу формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту, пов'язаних з їх професійною діяльністю.

Такими принципами побудови розробленої нами моделі на засадах диференційованого підходу до організації навчального процесу щодо формування професійної компетентності майбутніх спортивних менеджерів є: науковість, доступність, системність, відкритість, неперервність, індивідуальність підходу, креативність у викладанні фахових дисциплін, забезпечення зворотного зв'язку та практична зорієнтованість.

Висновки. Отже, представлена модель є основою для розробки та впровадження нових знань в освітній системі, покликаної забезпечити належний рівень професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту, розвиток здібностей до управління та формування властивостей управлінця під час проходження практики відповідно до майбутньої посади керівника організацій спортивного спрямування. Запропонована модель форму-

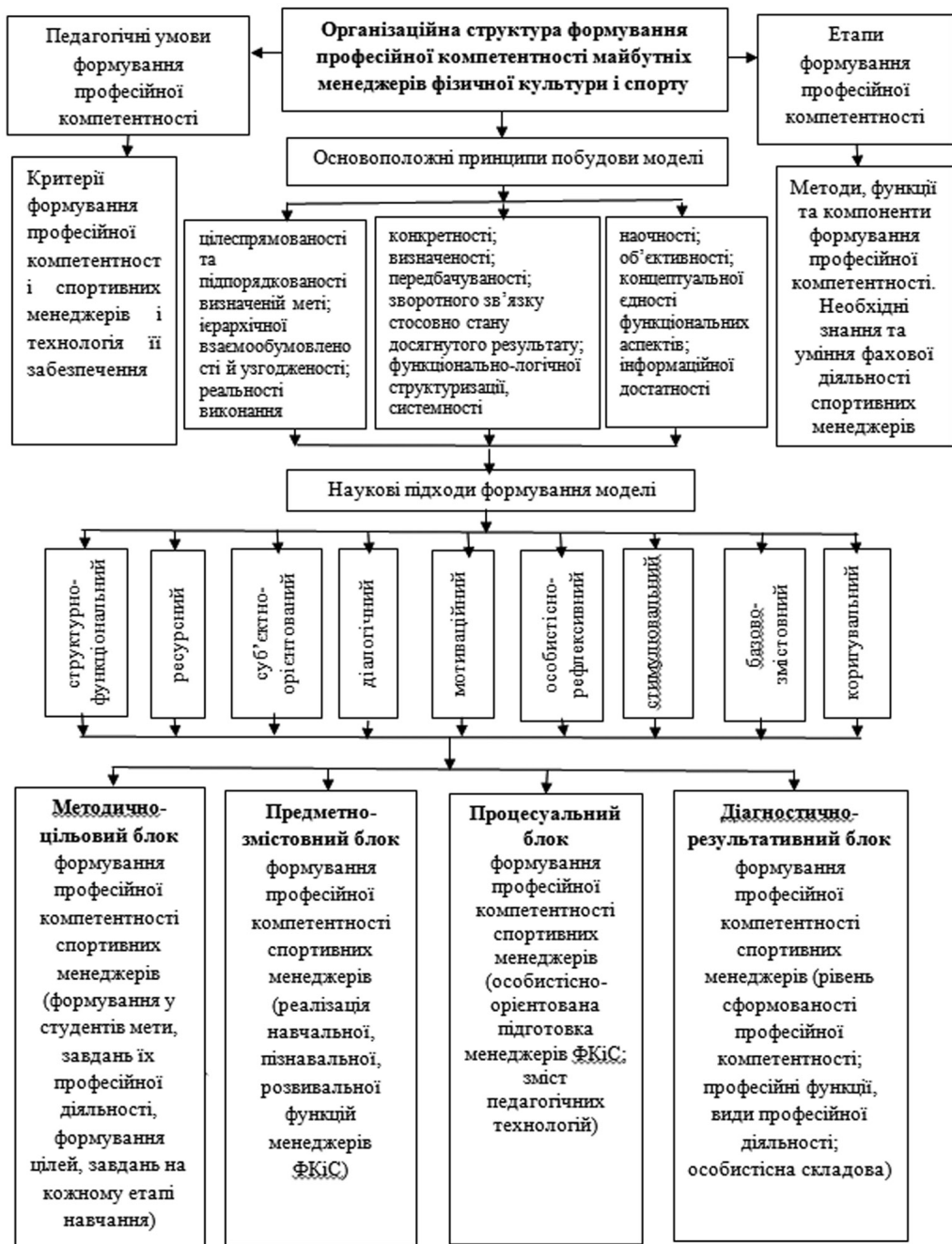

Рис. 1. Модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту

вання професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту пропонується як уніфікована модель освітнього простору, яка удосконалює систему

підготовки, упроваджує науково обґрунтовані критерії оцінки результативності менеджерської діяльності в умовах динамічного й глобального ринкового простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Абрамова В.В.** Формирование профессиональной компетентности будущих учителей физической культуры: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Тирасполь, 2006. – 202 с.
2. **Безкоровайна Л.В.** Модель формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до впровадження технології спортивного менеджменту // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія №5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2008. Вип. 10. С. 20–26.
3. **Берека В.Є.** Магістерська підготовка майбутніх менеджерів освіти: монографія. Хмельницький: ХГПА, 2008. 357 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 534 с.
5. **Вільчковський Е.С.** Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002: зб. наук. пр., присвяч. 10-річчю АПН України. Харків: ОВС, 2002. С. 301–309.
6. **Іванова Л.І.** Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2007. 22 с.
7. **Савченко О.Я.** Дидактика начальной школы: учеб. для студ. пед. фак. Київ: Генеза, 1999. 368 с.
8. **Сущенко Л.П.** Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект). Запоріжжя: ЗДУ, 2003. 442 с.
9. Філософський енциклопедичний словник / ред. В. І. Шинкарук. Київ: Абрикос, 2002. 392 с.

REFERENCES

1. **Abramova, V.V.** (2006). Formation of professional competence of future teachers of physical culture: Abstract. 13.00.08 Theory and vocational training methodology. Tiraspol. 202 p. (in Russian)
2. **Bezkorovayna, L.V.** (2008). A model for preparing future specialists in physical education and sport for the introduction of sport management technology. *Scientific journal of NPD University. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects*, Issue 10, pp. 20–26. (in Ukrainian)
3. **Bereza, V.E.** (2008). Master's training of future managers of education: Monograph. Khmelnytskyi: KhHPA, 357 p. (in Ukrainian)
4. **Busel, V.T.** (2001). Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language. Irpin: Perun, 534 p. (in Ukrainian)
5. **Viichkovsky, E.S.** (2002). Professional orientation of training of specialists in physical education. *Development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine 1992-2002*. Kharkiv: OVS, pp. 301–309. (in Ukrainian)
6. **Ivanova, L.I.** (2007). Preparation of future teachers of physical culture for physical culture and health work with students of general educational institutions.: Abstract. 13.00.04 Theory and methodology of vocational education / Scientific journal of NPD University. Kyiv, 22 p. (in Ukrainian)
7. **Savchenko, O. Ya.** (1999). Primary school didactics. Kyiv: Heneza, 368 p. (in Ukrainian)
8. **Sushchenko, L.P.** (2003). Professional training of future specialists in physical education and sports (theoretical and methodological aspect). Zaporizhzhia: ZDU, 442 p. (in Ukrainian)
9. **Shinkaruk, V. I.** (2002). Philosophical Encyclopedic Dictionary. Kyiv: Abyrkos, 392 p. (in Ukrainian)